

31è Premi Protagonista Jove

L'any de la boira

Guia de lectura a càrrec de Maria Gajas

Fitxa

Autor: Joanjo Garcia
Lloc d'edició: València
Editorial: Sembra
Col·lecció: Llavors
ISBN: 978-84-10198-31-9

Resum

Què passa quan algú que estimes es va perdent a poc a poc? En Bernat, en Ber, travessa un moment fràgil després d'una ruptura i es refugia en els videojocs, desconnectat de tot. Però l'aparició d'en Nando ho capgira tot: li obre la porta a un món seductor que promet èxit, diners i poder a canvi de disciplina, ambició i una fe cega en unes regles que no admeten dubtes. A poc a poc, en Ber s'allunya dels amics, de la família i, sobretot, de la Laia, l'amiga que sempre ha estat al seu costat.

Entre discursos d'autoafirmació, negocis dubtosos i noves (o no tan noves) masculinitats, el protagonista s'endinsa en una espiral que el transforma. Però encara hi ha vincles que resisteixen i lluiten per fer-lo tornar, enmig d'aquest any espès i confús que ell mateix ha batejat com *l'any de la boira*.

Autors

Joanjo Garcia Navarro (València, 1977) és llicenciat en Història i durant anys ha exercit com a professor de secundària, una experiència que travessa bona part de la seva obra. Vinculat al barri d'Orriols, ha col·laborat amb mitjans com *L'Accent*, *VilaWeb* o *Enderrock*, i també ha treballat com a lletrista amb músics com Borja Penalba o Mireia Vives. Va debutar com a novel·lista amb *Quan caminàrem la nit* (Premi Enric Valor, 2012), i des d'aleshores ha construït una trajectòria sòlida amb títols com *Aquell agost amb punt final*, *Tota la terra és de vidre* (Premi Ciutat d'Elx) o *El temps és mentida* (Premi Ciutat d'Alzira). La seva obra, cada vegada més madura, explora amb una mirada crítica les tensions socials, culturals i emocionals del nostre temps.

Alguns elements interessants de l'obra

L'estructura narrativa i el joc de veus

Un dels aspectes més interessants de la novel·la és la construcció de les veus narratives. *L'any de la boira* està dividida en tres parts, «Ber», «Laia» i «Ber i Laia», cadascuna de les quals construeix una mirada diferent sobre els mateixos fets.

En Ber relata la història en primera persona utilitzant un present narratiu retrospectiu que dona molta immediatesa al relat i transmet la sensació d'estar revivint els esdeveniments mentre els explica. La seva veu resulta molt directa i propera, i permet al lector entrar de ple en el procés de transformació que travessa el personatge al llarg de la novel·la.

«En 2017 encara no sé que estic a punt de fer un gir complet en la meua vida. També desconec que un Bernat que ja no soc jo, encara que té la mateixa cara, us contarà totes aquestes coses» (p. 37).

La Laia, en canvi, narra des d'un altre lloc emocional. La seva veu apareix en passat i aporta una mirada més reflexiva i conscient sobre el procés de transformació d'en Ber. Aquesta alternança permet al lector entendre molt millor les contradiccions dels personatges i observar com una mateixa situació pot ser percebuda de maneres diferents.

«El canvi no es limità a una qüestió de costums i comportament. També hi hagué una transformació estètica. Abandonà el seu estil desmanegat per un de més polit. Substituï les dessuadores d'esport per camises i jerseis que li marcaven la figura» (p. 82).

També resulta especialment significativa la diferenciació visual dels capítols: els d'en Ber apareixen numerats amb xifres romanes, mentre que els de la Laia utilitzen numeració àrabica. Aquest joc formal reforça la dualitat de perspectives i contribueix a donar ritme a la narració.

L'evolució dels personatges

La novel·la està construïda a partir de la transformació dels personatges, especialment d'en Ber. El lector acompanya de molt a prop la seva evolució emocional i observa com canvien la seva manera de parlar, de relacionar-se i fins i tot de mirar els altres.

Aquesta evolució no es presenta de manera sobtada, sinó gradual i versemblant. Joanjo Garcia construeix molt bé la sensació que els petits canvis acumulats — les noves amistats, els discursos repetits, els silencis, la distància amb la Laia o amb la família— acaben transformant profundament el personatge.

«Jugar és l'única recompensa. És en el joc, en aquest món virtual de pantalles on tinc èxit» (p. 42).

«On vaig així, no ho sé, però he recuperat l'alegria» (p. 45).

«No ho sé encara, però també m'estic acomiadant de Bernat, del Bernat d'aquell moment, del Bernat que ha acudit mig avergonyit d'aquell xandall ridícul. Ara existeix un altre Bernat, el Bernat que ha demostrat de quina pasta està fet. Vèncer els pocs quilòmetres que hem recorregut és la primera victòria no virtual en mesos. Mort i resurrecció» (p. 48).

«L'entrenament em fa sentir que evoluciono més que en qualsevol altra etapa de la vida. Ja no soc un adolescent que espera el futur. Ara moc el cul. Estic més centrat, amb ganes d'encetar projectes» (p. 59).

«Necessite a Nando. A poc a poc, se m'ha fet imprescindible» (p. 66).

També resulta especialment interessant que siguin els mateixos personatges els qui, des del present, reconstrueixen i intentin entendre allò que van viure. Això dona al relat una dimensió reflexiva i permet que el lector percebi tant la intensitat del moment com la mirada crítica posterior.

La seducció dels discursos que parlen d'èxit fàcil

La novel·la aborda un tema encara poc habitual en la literatura juvenil: la captació de nois adolescents amb discursos que parlen d'èxit fàcil, hiperproductivitat i masculinitat agressiva que circulen per internet i les xarxes socials.

«Tot és gràcies als consells de Nando. Ell em recomana podcasters i youtubers que parlen de com aconseguir l'èxit» (p. 49).

En Ber és un personatge vulnerable, desorientat després d'una ruptura i amb dificultats per trobar el seu lloc. És precisament aquesta fragilitat el que fa possible que el discurs d'en Nando resulti tan seductor. La novel·la mostra amb molta precisió com aquests relats ofereixen als adolescents una sensació de pertinença, control i reconeixement.

Lluny de construir un personatge caricaturesc o simplificat, Joanjo Garcia retrata amb matisos el procés a través del qual en Ber va assumint idees, actituds i maneres de parlar que progressivament l'allunyen del seu entorn afectiu.

«Fa temps que Nando em va dir que havíem de controlar les emocions. Els homes de veritat, va ser la frase exacta, no es deixen conduir pels impulsos; delata feblesa. Això, remarcà, ens diferenciava de les dones; que no poden reprimir les passions» (p. 69).

El llenguatge i el ritme narratiu

L'any de la boira és una novel·la de capítols breus i ritme àgil, però alhora carregada d'intensitat emocional. Joanjo Garcia combina un llenguatge molt proper a l'oralitat adolescent amb una escriptura precisa i molt treballada literàriament.

Les frases curtes, els diàlegs fluids i la construcció fragmentària d'algunes escenes contribueixen a crear una lectura ràpida i absorbent. Aquesta agilitat contrasta sovint amb el pes emocional dels conflictes que travessen els personatges.

La novel·la aconsegueix així mantenir un equilibri molt interessant entre accessibilitat i profunditat, i construeix una veu literària molt propera als lectors adolescents sense renunciar a la complexitat.

La boira com a metàfora

La imatge de la boira travessa tota la novel·la i funciona com una metàfora de la desorientació emocional que viu en Ber. La boira simbolitza la dificultat de veure-hi clar, de comprendre què està passant i de reconèixer fins a quin punt un mateix està canviant.

«L'expectativa es desfà entre una densa boira d'alegria. D'alegria, o això pense. Després, quan rellegisca l'últim any serà simplement l'any de la boira» (p. 49).

Però aquesta metàfora també connecta amb altres elements del relat: la confusió pròpia de l'adolescència, la necessitat de pertinença, la pressió per construir una identitat i la dificultat de distingir entre allò que és real i allò que els discursos digitals prometen.

La boira es converteix així en una imatge poderosa que dona cohesió emocional a tota la novel·la.

Possibles propostes per a una presentació suggerent de l'obra i la seva mediació:

ABANS

- Observeu la coberta i el títol de la novel·la. Quines sensacions us transmet la imatge? Què us suggereix la idea de «la boira»? Penseu que és una referència meteorològica o que pot tenir un significat simbòlic?
- La novel·la presenta un protagonista molt vinculat al món digital, als videojocs i a les xarxes. Quines paraules, expressions o referències pròpies d'internet, dels videojocs o de les xarxes socials formen part del vostre dia a dia?
- A internet circulen sovint discursos que prometen èxit, diners, disciplina o una «millor versió» d'un mateix. Per què creieu que aquest tipus de missatges poden resultar atractius, especialment per a alguns adolescents?
- Abans de començar la lectura, feu una hipòtesi sobre el recorregut del protagonista. Què creieu que pot voler dir exactament «l'any de la boira»?
- La novel·la alterna dues veus narratives: la d'en Ber i la de la Laia. Què pot aportar a una història el fet de conèixer versions diferents d'uns mateixos fets?

BER

LAIA

DURANT

- En Nando sovint parla amb frases breus i contundents, gairebé com eslògans o màximes motivacionals. De fet, el capítol zero de la novel·la ja està construït a partir d'una concatenació d'aquest tipus de frases, que funcionen com una mena de declaració d'intencions del relat i del procés que viurà en Ber. Què creieu que tenen d'efectiu aquest tipus de missatges? Quin efecte provoquen en en Ber?
 - «L'agraïment és el primer pas cap a l'abundància» (p. 44).
 - «L'única forma per a l'èxit és perseguir-lo» (p. 46).
 - «El límit som nosaltres» (p. 47).
 - «La clau és rodejar-se de persones que ens facen somiar» (p. 50).
 - «Si vols que les coses canvien has de fer coses diferents. Has d'atrevir-te. Has d'anar a la contra» (p. 54).
 - «Cal aprendre a llençar les coses velles [...]». Ber, ningú no avança amb la motxilla carregada» (p. 63).
- Observeu com reaccionen la Laia, els amics o la família davant dels canvis d'en Ber. Tenen tots la mateixa percepció del que li està passant?
- Fixeu-vos en la relació entre en Ber i en Nando. Com evoluciona al llarg de la novel·la? Hi ha algun moment en què la relació us generi incomoditat o desconfiança?
- En Ber sovint posa nom a períodes, situacions o persones amb expressions com «Vacances de la Catàstrofe», «Preguntes Impertinents» o «Don Perfecte». Fixeu-vos en aquests noms al llarg de la lectura: què creieu que aporten a la manera com interpreta i explica el que viu? Si haguéssiu de posar títol o nom a alguna etapa, situació o moment important de la vostra vida, quin seria?

- La novel·la mostra progressivament com en Ber es va allunyant del seu entorn. Quins moments us semblen especialment importants dins d'aquest procés? És un canvi sobtat o gradual? Aquesta cita pot ajudar-vos a reflexionar-hi:

«Me n'havia advertit Nando. A mesura que ens transformem, com més a prop estem de l'èxit més ens sabotarà la gent del nostre entorn. Els familiars i els amics diuen que volen que siguem millors. Però quan fem coses per aconseguir-ho, s'espanten. Les nostres fortaleses els mostren els seus fracassos diaris, la seua indisciplina. La nostra constància els recorda que ells no poden» (p. 57).

- Fixeu-vos en el ritme i l'estructura dels capítols. Quin efecte produeixen els capítols breus i l'alternança de veus en la lectura?
- A mesura que avança la novel·la, en Ber incorpora progressivament discursos i actituds masclistes, racistes i en contra de l'ecologisme que afecten la seva manera de mirar els altres i de relacionar-s'hi. A través de quins canvis, actituds o comentaris creieu que la novel·la construeix aquesta transformació? La cita següent us pot ajudar a reflexionar-hi:

«Va dir que l'ecologisme era una enganyifa, un frau que impedia el progrés. Qui havia fet més per salvar els boscos? Els activistes que s'encadenaven als arbres o l'inventor del *pendrive*? Tot estava en la iniciativa privada i en el mercat, gallejava» (p. 99).

DESPRÉS

- La novel·la està narrada des de dues veus que reconstrueixen els fets des del present. Què aporta aquesta distància temporal a la manera com en Ber i la Laia expliquen el que va passar? Creieu que mirar enrere modifica la manera d'entendre el que van viure?
- Al principi de la novel·la, en Ber es troba en un moment de vulnerabilitat i desorientació. Com evoluciona al llarg del relat? Hi ha algun moment que considereu especialment decisiu dins d'aquest procés?

- Quin paper té la Laia dins la novel·la? Us sembla que la seva veu modifica la lectura que fem d'en Ber i del que li està passant?

- En Nando és un personatge que exerceix una gran influència sobre en Ber. Com construeix la novel·la aquesta relació? Què creieu que troba en Ber en aquesta figura?

- Penseu que en Nando creu realment en tot allò que diu o que també està atrapat dins d'aquest mateix discurs d'èxit i poder?

- Llegiu la crítica de Joan Bustos publicada a *Faristol*. Hi esteu d'acord? Hi ha algun aspecte de la novel·la que vosaltres destacaríeu especialment i que no aparegui a la crítica?

Enllaç a la crítica: <https://www.ibbycat.cat/llibre/lany-de-la-boira/?ctx=faristol>

- El final de la novel·la us ha semblat esperançador, ambigu o inquietant? Per què?
- Investigueu què són el *trading*, les criptomonedes o les estructures piramidals digitals que apareixen a la novel·la. En quins aspectes la ficció connecta amb situacions o discursos reals que circulen actualment a internet i a les xarxes socials?
- Després de llegir la notícia «Els riscos d'invertir per internet» publicada a 3Cat el 24/5/2026, torneu a pensar en el recorregut d'en Ber dins la novel·la. De quina manera la ficció dialoga amb problemàtiques i discursos reals presents actualment a les xarxes socials? Creieu que la novel·la adopta una mirada crítica sobre aquests discursos? Com ho construeix literàriament?

Enllaç a la notícia: https://www.3cat.cat/3catinfo/els-riscos-dinvertir-per-internet-el-meu-deute-es-de-centenars-de-milers-deuros/noticia/3410874/?ext=IM_TG_F4_V01_CE45_

- Si teniu ocasió, mireu la pel·lícula *El lobo de Wall Street* (Martin Scorsese, 2013). Després, penseu si en Nando podria veure-la com una història d'èxit. I en Ber? I vosaltres? Què ens diu això sobre la manera com interpretem les històries i els personatges?

- **PER CONTINUAR PENSANT:** Si la lectura de *L'any de la boira* us ha despertat preguntes sobre l'èxit, els diners, internet, el consum, els videojocs o la manera com construïm la nostra identitat en un món ple de missatges contradictoris, potser us interessarà continuar explorant alguns d'aquests temes a través d'altres lectures.

Us proposem cinc materials molt diferents entre si, però que dialoguen d'una manera o altra amb algunes de les qüestions que apareixen a la novel·la:

- *Internet. Por unas vidas digitales más sanas*, de Marta G. Franco, Luis Demano. Litera
- *Cómo hacerse rico*, de Jeff Fisher. Media Vaca
- *El dios dinero*, de Karl Marx i Maguma (il).

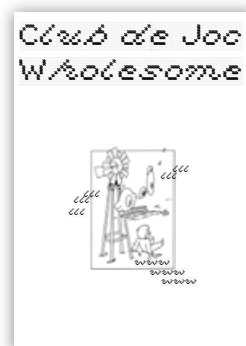
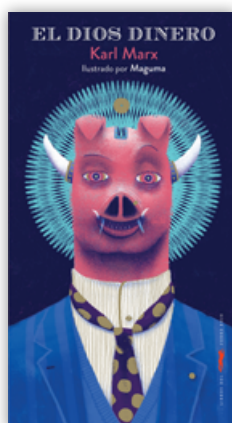
Libros del zorro rojo

- *Capital*, d'Afonso Cruz. Juventud.

- *Club de Joc Wholesome*, fanzín col·lectiu impulsat per Resistència Videolúdica a partir d'un procés de recerca i debat al Centre d'Arts Santa Mònica. A través de textos, il·lustracions, collage i reflexions sobre diversos videojocs cozy o *wholesome*, el fanzín qüestiona críticament idees relacionades amb el treball, el consum, l'extractivisme, les cures, la salut mental o les formes de poder que poden amagar-se darrere d'experiències aparentment amables i reconfortants.

Després d'explorar-ne algun fragment o de fullejar-los, podeu conversar a partir de preguntes com aquestes:

- Quin d'aquests materials us desperta més curiositat? Per què?
- Amb quin dels temes de *L'any de la boira* el relacionaríeu més fàcilment?
- Quines connexions trobeu entre les experiències d'en Ber i les reflexions que plantegen aquests llibres o el fanzín?
- Creieu que els discursos sobre l'èxit, els diners, la productivitat o l'autosuperació que apareixen a la novel·la continuen presents en la societat actual? On els trobeu?
- Hi ha alguna idea o pregunta que us hagi fet replantejar la lectura de la novel·la?
- Si haguéssiu d'afegir un altre llibre, pel·lícula, videojoc, pòdcast o contingut digital a aquesta llista, quin seria i per què?

Preguntes especials

— Al llarg de la novel·la, en Ber modifica la seva manera de parlar, de vestir-se, de relacionar-se i de mirar els altres. Quin d'aquests canvis us ha semblat més significatiu o inquietant?

— La novel·la retrata una realitat molt contemporània vinculada a les xarxes socials, als gurus motivacionals i als discursos d'hiperproductivitat. Quins elements de la novel·la us han semblat especialment reconeixibles o propers al context actual?

— Joanjo Garcia evita construir personatges completament bons o dolents. Penseu que la novel·la jutja en Ber o intenta entendre com arriba a convertir-se en qui és?

— Hi ha algun moment en què hàgiu tingut la sensació que en Ber podria haver pres un altre camí? Quin?

— La novel·la parla sovint de la necessitat de sentir-se reconegut, admirat o important. Creieu que aquesta necessitat és especialment intensa durant l'adolescència?

— Hi ha algun tema important de la novel·la que no aparegui explícitament, però que creieu que hi és molt present?

— A quin tipus de lector creieu que pot interpel·lar especialment aquesta novel·la? Per què?